

עטרת צבי

מתורתו של רבנו מרן ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

"הושענא רבה"

ובהו, אלא שתפלתו של משה הועילה ונתכפר חטאם וזכו לקבל לוחות שניות וחזרו למצב שישראל קבלו תורה.

והנה מצאנו שיחד עם הלוחות השניות נצטוו על בנית המשכן, משא"כ בלוחות ראשונות עדיין לא נצטוו על בנית המשכן, וכתבו הראשונים שאכן לולי שנשתברו לוחות ראשונים לא היה צורך במשכן.

וביאור הענין י"ל ע"פ המדרש ששאל בצלאל את משה מה מבקש הקב"ה מן המקדש והקב"ה השיב "לשכון בתוכו וללמד תורה לישראל", וזה מה שכתב הרמב"ן שהמקדש והמשכן הם המצב של מעמד הר סיני, ומבואר בזה שזכיה לתורה שייכת רק כאשר יש מעמד הר סיני, ובלוחות ראשונות המעמד הר סיני היה בעצם הלוחות ולכן לא היה צורך במקדש, וכן אמר ר' אהרן קוטלר זצ"ל שלכן לא עושים זכר למעמד הר סיני משום שזה נמצא בתורה עצמה, [ולפי המהלך שאנו

ידוע שהושענא רבה זה יום שחותם את הזמנים של ימים נוראים, ויש לבאר מה ענין החיתום שבהושענא רבה לאחר שכבר נחתמו ביוה"כ.

בשיעורי ר' משה שפירא זצ"ל נתבאר ענין זה בעומק רב, ונבאר הענין לפי השגתנו, שהנה ידוע ש"בראשית ברא אלקים" - בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, זו היא מטרת הבריאה, וכמו שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", ולא רק שזו היתה מטרת הבריאה, אלא תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלים ישראל את התורה מוטב ואם לאו אין מעשי בראשית קיימים, ולכן במתן תורה נאמר ש"כפה עליהם הר כגיגית אם מקבלים מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם", והיינו כנ"ל שבלא תורה אין בריאה.

ונמצא שכאשר חטאו ישראל בעגל ונשתברו הלוחות חזרו למצב שאין ישראל מקבלים את התורה, וצריך היה העולם לחזור לתווה

הולכים עכשיו, זה היה רק בלוחות ראשונים].

ולכן בלוחות שניים שלא היה המעמד הר סיני כלול בהם, היו צריכים מקדש שילוח את כלל ישראל כמעמד הר סיני ויוכלו לזכות לתורה.

ומעתה תיקשי, תינח בזמן שהמקדש קיים, כשאין בית המקדש היאך תתקיים תורה בישראל, והתשובה היא ע"י תפילה ובקשה, אלא שזו תפילה מיוחדת בגדר תחנונים לזכות לתורה, וע"ז בא ענין יום ההושענא רבה שזה יום של תפילה בגדר זעקה ותחנון לישועה "הושע נא", וזה בא עם ערבה שהיא מורה שהאדם בא לפני הקב"ה כאשר הוא מכיר בשפלות עצמו ומתחנן על נפשו, וע"ז זוכה לישועתו.

וזה הוא החיתום של יו"כ, שהזכיה לתורה מותנית בישועת התפילה, וידוע שהנצי"ב אמר שביום שאינו בוכה באהבה רבה לא זוכה לחדש לאמיתה של תורה.

ובאמת שלפי היסוד הזה שבהושענא רבה יש סוג של בקשה אחרת מאשר תפילה רגילה, אלא שזו היא "תפלת הערער" בערבה, זה שאין לו מדיליה מאומה אלא שמתחנן וזועק "הושע נא" והוא נענה מאוצר של מתנת חינוך, עפ"י יש לפרש שאכן הושענא רבה הוא גם המשך המשפט של יו"כ, שכן גם מי שנחתם לחובה, מ"מ הדרך של חנינה קיימת ע"י תחנונים של

"הושע נא", ונמצא שאמנם המשפט נחתם רק בהושענא רבה, שעד אז עדיין קיימת אפשרות של חנינה.

ויסוד לכך יש להביא ממה שמצינו באחי יוסף כאשר יוסף מתנכל להם ומעליל "מרגלים אתם", נאמר בפסוק "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת", ולכאורה מה השתנה, הרי דנו ושפטו את המעשה והיה להם סיוע משמיא א"כ מה נשתנה עכשיו, אלא כאן נתבאר שכיון שהיה מצב של "בהתחננו אלינו" מחמת צרת נפשו, הרי מצב זה דוחה משפט, וכך היא מדתו של הקב"ה שכאשר יש "בהתחננו" נדחה המשפט ונענה מאוצר של מתנת חינוך, והאדם מצווה ג"כ לילך בדרך זו, וזה גופא ענינו של יום הושע נא רבה - זעקת חנינה.

ונמצא שבהושענא רבה נתחדש הענין של תפילת הערער בערבה וענין זה נוגע לשני עניני היום כיפור, גם יום כיפור של חיתום המשפט, וגם לענין הזכיה לתורה שיום כיפור הוא המביא לכך, בענין המשפט: שגם כאשר נחתם הדין לחובה, ע"י זעקת ההושענא נא יכול לזכות לחנינה, ולענין הזכיה בתורה: התפילה הזו והתחנונים זקוקים לקיים בנו הגדר של מעמד הר סיני כדי שנוכל לזכות לתורה.

(תשרי תשע"ט)

**בפרוס השנה החדשה נשגר ברכותינו קדם
רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א
ולתלמידי הישיבה בעבר ובהווה ולרבבות קוראי הגיליון
ברכת כתיבה וחתומה טובה וגמר חתימה טובה**